

Warunki życia Romów: warunki mieszkaniowe i zdrowotne poniżej standardu

Streszczenie

Wstęp

Standardy życia Romów są znacznie gorsze od standardów życia pozostałej części populacji. Często mieszkają oni w budynkach mieszkalnych o niskim standardzie w wydzielonych obszarach, pozbawieni podstawowych usług. Mieszkanie w lokalach o niskim standardzie ma również negatywny wpływ na zdrowie Romów – są oni bardziej narażeni na utratę sprawności, choroby przewlekłe i otyłość. Przeludnienie wiąże się z problemami zdrowotnymi, psychologicznymi, gruźlicą, infekcjami układu oddechowego, podwyższonym ryzykiem pożaru i wypadków domowych. Mieszkanie w nieodpowiednich lokalach wpływa również negatywnie na zdrowie i poczucie bezpieczeństwa oraz zwiększa ryzyko wypadków domowych.

Eurofound dokonał przeglądu dostępnej literatury oraz przeprowadził dodatkową analizę danych z badania, aby uzyskać obraz warunków mieszkaniowych i zdrowotnych Romów oraz dowiedzieć się, w jaki sposób są one powiązane ze sobą. Dane wykorzystane do celów analizy pochodzą z Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), badania UE na temat mniejszości i dyskryminacji (EU-MIDIS) oraz badania UE na temat zdrowia Romów.

Kontekst polityki

Obserwujemy wzrost zapotrzebowania na dane na poziomie europejskim dotyczące warunków życia Romów. To zainteresowanie pozyskiwaniem coraz większej ilości informacji na temat Romów jest częściowo związane z przesiedleniami Romów we Francji i Włoszech oraz ich repatriacją do Rumunii i Bułgarii w 2010 r. W rezolucji z marca 2011 r. Parlament Europejski wezwał Komisję do przyjęcia strategii unijnej dotyczącej integracji Romów i podkreślił znaczenie opracowania wskaźników monitorowania, a także wezwał do rozszerzenia zakresu wskaźników Laeken na najmniejsze statystyczne jednostki administracyjne.

Zapotrzebowanie na większą liczbę danych jest również częścią unijnych ram dotyczących krajowych strategii integracji Romów, obejmujących cele dotyczące dostępu do edukacji, zatrudnienia, opieki zdrowotnej i mieszkań, które muszą się opierać na „wspólnych, porównywalnych i wiarygodnych wskaźnikach”. W ramach tych wzywa się również do określenia mikroregionów lub wydzielonych dzielnic znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji oraz do stosowania skutecznych metod monitorowania w celu oceny polityki integracji Romów.

Gromadzenie danych na temat warunków życia grup etnicznych jest jednak trudne, ponieważ dane ze spisów są najczęściej nieaktualne lub nie są zestawione w podziale na grupy etniczne. Jeżeli chodzi o badania, wielkość dobieranej próby zazwyczaj utrudnia zgromadzenie dużej ilości informacji na temat małych grup populacji, natomiast w przypadku badań ukierunkowanych na konkretną grupę nie jest możliwe porównanie sytuacji tej grupy z sytuacją pozostałej części populacji.

Kluczowe ustalenia

Dostęp do urzędzeń sanitarnych

Jednym z głównych problemów, z którymi borykają się Romowie w obszarze mieszkalnictwa, jest brak dostępu do urzędzeń sanitarnych o wyższym standardzie (takich jak wewnętrzna toaleta, wanna lub kabina prysznicowa). Średnio 62% Romów nie ma dostępu do urzędzeń sanitarnych o wyższym standardzie w porównaniu z 31% populacji stanowiącej większość społeczeństwa, mieszkającej w wydzielonych obszarach. W ujęciu względnym wydaje się, że Romowie w Bułgarii znajdują się w znacznie bardziej niekorzystnej sytuacji niż populacje stanowiące większość społeczeństwa, które mieszkają w bezpośredniej okolicy. Na przykład Romowie trzy razy częściej nie mieli dostępu do bardziej zaawansowanych urzędzeń sanitarnych i prawie osiem razy częściej mieszkali w lokalach o

niskim standardzie, takich jak baraki i inne zdewastowane budynki.

Przeludnienie

Kolejnym dużym problemem jest wysoki poziom przeludnienia, zwłaszcza po przeniesieniach związanych z przymusowymi przesiedleniami. Wydaje się, że sytuacja jest najpoważniejsza na Słowacji i Węgrzech, gdzie Romowie mieszkają średnio po dwie osoby w pokoju. Przeludnienie wiąże się z wieloma problemami zdrowotnymi i zwiększa ryzyko pożaru i wypadków domowych.

Segregacja w miastach

Większość Romów żyjących w miastach mieszka najczęściej w wydzielonych obszarach. Segregacja może być strategią radzenia sobie z problemem, w której wykorzystuje się powiązania i sieci komunalne, aby zapłacić lukę w świadczeniu niezbędnych usług. Niemniej nawet jako strategia radzenia sobie z problemem segregacja nadal jest rozwiązaniem doraźnym, ponieważ zwiększa narażenie poprzez odizolowanie i skoncentrowanie w jednym miejscu słabszych grup społecznych. Segregacja izoluje Romów od usług opieki zdrowotnej, zatrudnienia, edukacji i kontaktu z pozostałą częścią społeczeństwa.

Wpływ jakości warunków mieszkaniowych na zdrowie

Jakość warunków mieszkaniowych w tych wydzielonych obszarach jest najczęściej bardzo niska. Z analizy danych wynika, że Romowie mieszkający w lokalach o niskim standardzie są bardziej narażeni na zły ogólny stan zdrowia, o czym sami informują, oraz na choroby psychiczne. Romowie mieszkający w lokalach o niskim standardzie są również w większym stopniu narażeni na wypadki domowe i problemy związane z używaniem narkotyków.

Brak odpowiednich warunków mieszkaniowych może również wpływać na zdrowie, ponieważ może być wykorzystywany jako pretekst do dyskryminacji przy świadczeniu usług opieki zdrowotnej. Na przykład Trawelerzy w Wielkiej Brytanii często mają ograniczony dostęp do porad lekarskich, ponieważ pracownicy służby zdrowia czasami odmawiają rejestracji pacjentów, którzy nie podadzą miejsca stałego zamieszkania.

Wskazówki dotyczące polityki

- Zasadniczo inicjatywy mieszkaniowe nie powinny zwiększać segregacji, a przede wszystkim nie powinny pogłębiać odizolowania słabszych grup społecznych. Strategie na rzecz zwalczania deprivacji powinny również obejmować inne słabsze grupy społeczne mieszkające w obszarze zainteresowania.

- Coraz większa dostępność odpowiednich mieszkań socjalnych mogłaby stać się potężnym narzędziem politycznym służącym poprawie warunków życia słabszych grup społecznych, w szczególności w tych państwach członkowskich w Europie Środkowej i Wschodniej, w których populacja Romów jest duża.
- Ograniczona widoczność mniejszych obszarów może wpływać na ukierunkowywanie i przydzielanie zasobów. Od 2003 r. mniejsze poziomy unijnych jednostek terytorialnych (LAU 1 i 2) nie są już oficjalnie monitorowane, co utrudnia analizę mniejszych jednostek terytorialnych, takich jak osady Romów. Możliwym rozwiązaniem byłoby zestawienie danych dotyczących wskaźników zawartych zarówno w badaniach, jak i w spisach powszechnych.
- Ważne jest, aby przyznać priorytet działaniom na rzecz poprawy aspektów deprivacji mieszkaniowej, które są ściśle powiązane ze złym stanem zdrowia. Potrzeba więcej badań, aby odkryć powiązania między warunkami mieszkaniowymi i zdrowotnymi Romów.
- Należy udzielić więcej wsparcia mediatorom zdrowotnym Romów, ponieważ ich praca jest szczególnie istotna, biorąc pod uwagę brak usług opieki zdrowotnej w osadach romskich, dyskryminację w dostępie do leczenia, ich stosunek do zdrowia, jak również ich specyficzną epidemiologię. Wykorzystanie mobilnych usług opieki zdrowotnej mogłoby okazać się opłacalnym rozwiązaniem krótkoterminowym, dzięki któremu tak potrzebna podstawowa opieka zdrowotna dotarłaby do bardziej odizolowanych społeczności romskich znajdujących się w niekorzystnej sytuacji.
- Procesy przesiedlania mogą sprawić, że grupy Romów będą mieszkać w coraz gorszych warunkach. Aby tego uniknąć, należy opracować odpowiednie wytyczne lub protokoły.
- Jednym z najważniejszych warunków wstępnych do wdrożenia programów ukierunkowanych na populację romską jest posiadanie odpowiednich danych. W perspektywie krótkoterminowej ważne jest udoskonalenie i wykorzystywanie specjalistycznych, ukierunkowanych badań, aby udokumentować sytuację bazową oraz monitorować zmiany.

Dodatkowe informacje

Sprawozdanie pt. *Living conditions of the Roma: Substandard housing and health* jest dostępne na stronie internetowej: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef12021.htm>

Aby uzyskać więcej informacji, należy skontaktować się z Danielem Molinuevo, urzędnikiem ds. badań, pisząc na adres: dmo@eurofound.europa.eu